

बोलगार्ड २ मध्ये दोन जनुके आहे, क्राय १ ए सी व क्राय २ ए बी ह्या दुहेरी जनुकामुळे प्राथमिक बॉड अव्या जसे की अमेरिकन बॉडअळी, टिपकेदार बॉडअळी (फरिआस), गुलाबी बॉडअळी (पेक्टिनोफोरा), तसेच दुय्यम लेपिडोप्टेरन्स जसे तंबाखु पाने खाणारी अळी (स्पोडोप्टेरा) सुध्दा नियंत्रित राहते. मात्र हे तंत्रज्ञान रसशोषक किटकापासुन संरक्षण करीत नाही.

कृषि व शेतकारी कल्याण मंत्रालय, सहकारी, कृषि व शेतकारी कल्याण विभाग भारत सरकार नुसार ग्लॅट्टे नोटीफिकेशन क्र. एच.ओ. ४२१५ (ई) दिनांक २७.१२.२०१६ प्रमाणे प्रत्येक पॅकेट मथिल बीटी वियाणे हे ५% गैर बीटी वियाणे मिश्रीत आहे.

रेप्युजीया इन बॅग (RIB) किटकांची प्रतिकार क्षमता व्यवस्थापन संकल्पना : बीटी कपाशीच्या वियाण्याच्या पॅकेट मध्ये ५% गैर बीटी वियाणे मिश्रीत करणे याला RIB संकल्पना म्हणतात. हे गैर बीटी वियाणे पेरणीनंतर कालावधी करीता व तंतुधागा गुणवत्तेत बीटी वियाण्यांसारखेच असते. RIB मुळे अल्प उत्पादन तोटा अपेक्षित आहे परंतु किटकांमध्ये बीटी विरुद्ध निर्माण होणारी प्रतिकार क्षमता टळुन हे तंत्रज्ञान जास्त काळासाठी प्रभावी ठरू शकते.

बोलगार्ड २ चे महत्व :

बॉडअव्याविरुद्ध अत्यंत प्रभावी, ईतर बीटी पर्यायापेक्षा कमी रासायनिक फवारणीची गरज. बोलगार्ड २ लागवाडीपासुन जास्तीत जास्त फायदे मिळविण्यासाठी पुढील मार्गदर्शक बाबींचा अवलंब करावा.

जमीन तयार करणे :

शेतीच्या सफाईसाठी आधीच्या पीकांचा कचरा गोळा करून जाळून टाकावा, जमीनीद्वारे पसरणारे रोग, किड आणि तण यांचे प्रमाण कमी करण्यासाठी दोनदा खोल उन्हाळी नांगरणी करून उभी आडवी वखरणी करावी.

शेण खत : हेक्टरी ५ ते ६ टन शेणखत पेरणीच्या ३-४ आठवडे आधी सारख्या प्रमाणात पसरवून द्यावे.

रासायनिक खते : माती परिक्षणानुसार किंवा स्थानिक प्रचलित पध्दतीप्रमाणे रासायनिक खतांची मात्रा देण्यात यावी.

अंतर : आपल्या भागातील प्रचलित पध्दतीप्रमाणे दोन झाडांमधील अंतर ठेवावे.

पेरणीची पध्दत : झाडांची योग्य संख्या राखण्यासाठी एकाजागी दोन वियांची लागवड करावी. उगवणीनंतर जोमदार वाढलेले झाड देवुन दुसरे कमकुवत झाड उपटुन टाकावे.

खाडे भरणे : झाडांची संख्या योग्य ठेवण्यासाठी आवश्यकतेप्रमाणे एका आठवड्याच्या आंत खाडे भरावे.

आंतर मशागत आणि तण नियंत्रण : आवश्यकते नुसार निंदणी व कोळपणी करावी. त्यामुळे जमीनीमध्ये हवा खेळती राहुन ओलावा टिकून राहण्यास मदत होते. शिफारशनुसार तणनाशकाचा वापर करावा.

सिंचन : उगवण, रोपट्याची वाढ, पाती व फुल लागण्याची अवस्था तसेच बॉड परिपक्व व विकास अवस्थामध्ये पाण्याचा ताण बसणार नाही याची दक्षता घ्यावी. कापुस या पीकावर पाणी साचल्याने त्वरित परिणाम होतो. त्यामुळे शेतामधून पाणी निचरा होईल याची काळजी घ्यावी.

एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन : खालीलप्रमाणे एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापनाचा वापर करावा.

१. पुर्वी सांगितल्याप्रमाणे उन्हाळ्यात नांगरणी व शेतीची साफसफाई करावी.
२. **बीज प्रक्रिया :** रसशोषक किटकांच्या नियंत्रणासाठी बोलगार्ड २ वियाणांवर बीज प्रक्रिया उपाय आधीच केलेला आहे.
३. **रसशोषक किटकांचे नियंत्रण :** पीक वाढीच्या कोणत्याही अवस्थेत जर रसशोषक किटकांच्या संसर्गाने आर्थिक नुकसानीची पातळी ओलांडली तर नियंत्रणासाठी शिफारशी प्रमाणे किटकनाशकाची फवारणी करावी.

किड आर्थिक नुकसानीची पातळी

तुडतूडे	पानागणिक छोट्या किंवा प्रौढ अवस्थेतील १-२ किटक
पांढरी माशी	पानागणिक छोट्या किंवा प्रौढ अवस्थेतील ८-१० किटक
मावा	१०% रोपांवर प्रदुर्भाव
फुलकिडे	पानागणिक छोट्या किंवा प्रौढ अवस्थेतील १०-२० किटक
कोळी	पानागणिक छोट्या किंवा प्रौढ अवस्थेतील १० किटक

४. **बॉडअळी व्यवस्थापन :** आर्थिक नुकसान पातळीवर आधारित फवारणी जर बॉडअळीच्या प्रादुर्भावाचे प्रमाण आर्थिक नुकसान पातळी पेक्षा वाढले तर बॉडअळी व्यवस्थापनाच्या फवारणीची आवश्यकता आहे. प्रादुर्भावाचे प्रमाण आर्थिक नुकसानीची पातळी ओलांडते किंवा नाही यावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी आठवड्यातुन एकदा बोलगार्ड २ चे शेत खालील प्रमाणे तपासा :

१. **अमेरिकन बॉडअळी (हिरवी बॉडअळी) साठी :** एका एकराच्या विविध भागातील २० झाडे निवडा, जर २ किंवा अधिक अमेरिकन बॉडअळी (२० झाडामधुन) किंवा या निवडलेल्या झाडांच्या बॉडापैकी १०% बॉड अमेरिकन बॉडअळीच्या नुकसानाने ग्रस्त दिसली तर समजावे की आर्थिक नुकसानीची पातळी गाठली आहे.
२. **गुलाबी बॉडअळीसाठी :** एका एकराच्या विविध भागातुन २० फुले किंवा २० बोंडे निवडा आणि त्यातील गुलाबी बॉडअळीची संख्या मोजा, जर २ किंवा अधिक गुलाबी बॉडअळीच्या निघाल्या तर समजावे की आर्थिक नुकसानीची सीमा ओलांडली आहे. आर्थिक नुकसानीची पातळी कामगंध सापळ्याचा वापर करून देखिल ठरविता येते (प्रती एकर ३ कामगंध सापळे) जर दर सापळ्यात सलग ३ रात्री ८ किंवा जास्त गुलाबी बॉडअळीची फुलपाखर आढळली तर आर्थिक नुकसान पातळी ओलांडली समजावे. आपल्या भागातील कृषी विद्यापाठ किंवा कृषी विभागाने सुचविलेल्या किटकनाशकाची फवारणी करावी.

नोंद : बीटी वियाण्याच्या नियंत्रणात नसलेल्या इतर किटक लष्करी अळी, स्पोडोप्टेरा, स्टेम, विवील इत्यादीसाठी शिफारसयुक्त किटक नाशकांचा वापर करावा.

५. बोलगार्ड २ च्या मशागतीसाठी शिफारस केलेल्या इतर आय.पी.एम. पध्दती वापरता येतील त्यात फेरामोन सापळा / प्रकाश सापळे / पक्षांना बसण्यासाठी जागा, नैसर्गिक शत्रुंचा वापर, जैविक किटकनाशके (एच.ए.एन.पी.व्ही., कडूलिंब) इत्यादींचा सामावेश आहे.

६. एकाच वर्गातील किटकनाशकाचा वापर वारंवार करणे टाळावे.

७. पीकांची वेळेवर विल्हेवाट करावी. गुलाबी बॉडअळीचा प्रादुर्भाव आढळुन आल्यास फरदड घेणे टाळावे. फरदड घेतल्यास गुलाबी बॉडअळीचा पुढील हंगामात प्रादुर्भाव वाढण्याची शक्यता असते.

८. **शेतीची साफसफाई :** गुलाबी बॉडअळीचे कोष अर्धवट उमललेल्या बोंडामध्ये व न उमललेल्या बोंडामध्ये असतात ते गोळा करून त्याचा नायनाट करावा.

९. **खोलवर नांगरणी :** बॉडअळीच्या नायनाटासाठी पीक काढणीनंतर खोलवर नांगरणी करावी जेणे करुन गुलाबी बॉडअळीचे प्रभावी नियंत्रण करता येईल.

कपाशीवरील प्रादुर्भाव करणाऱ्या रोगाचे व्यवस्थापन : अल्टरनॅरीया पानावरील टिपके, दहीया, लिफ ब्लाईट आणि बॉड सडणे या रोगांच्या नियंत्रणासाठी गरजेनुसार शिफारशीकृत पध्दतीचा वापर करावा.

कपाशीच्या पीकांवर प्रामुख्याने आढळणारे रोग :

करपा / अल्टरनॅरीया लिफ ब्लाईट : हा रोग पानावरील लहान फिकट तपकिरी रंगाच्या वाटोळ्या टिपक्यांच्या स्वरूपात सुरवातीला दिसू शकतो. हळुहळू हे टिपके मोठे होत जातात व केंद्राभोवती खाचा पाडुन मोठे होत जातात.

करपा / सर्कोस्पोरा लिफ स्पॉट : ह्या रोगाच्या लक्षणाची सुरवात पानावरील लालसर टिपक्यांच्या स्वरूपात होते, हळुहळू ह्याचा व्यास वाढत जावुन अखेरीस लाल रंगाचा किनारा व त्यात मृत झालेल्या पांढ-या ते हलक्या तपकिरी रंगाच्या मृत पेशींचा मध्यबिंदु उरतो.

दहिया / ग्रे मिल्ड्यू : पानावरील अनियमित, कोनीक पिवळट हिरव्या रंगाच्या टिपक्यांनी दहिया रोगाच्या लक्षणाची सुरवात दिसू लागते. हे चट्टे हळुहळू पिवळसर ते लालसर तपकिरी रंगचे होतात आणि पांढ-या बुरशीची वाढ मुख्यातः खालच्या पृष्ठभागावर व कधीकधी वरच्या बाजुला दिसू लागते.

बॅक्टेरियल ब्लाईट : ह्या रोगाची लक्षणे म्हणजे पानावरील कोनीक टिपके, काळीशिर किंवा शिरांवर टिपके, खोड व फांद्यावरील टिपके व बोंडावर तेलकट चट्टे दिसतात. कालांतराने तपकिरी रंगापासुन ते काळ्यारंगपर्यंत सुध्दा चट्टे जातात.

व्यवस्थापन :

१. पुरेशे पोषण व योग्य सिंचन व्यवस्थापन यामुळे पाने रोगाला लवकर बळी पडणार नाहीत व पीकांचे संरक्षण होईल. ज्या शेतांना मर रोग येण्याचा पूर्व इतिहास आहे त्या शेतात कापसाचे पीक घेणे टाळावे.
२. पुरेशे शेणखत देण्यावर भर द्यावा.
३. लागवड करताना दोन ओळीमध्ये जास्त अंतर ठेवा किंवा पट्टापध्दतीने लागवड करा त्यामुळे झाडामध्ये दमट वातावरण राहणार नाही.
४. प्रद्याभावित /रोगट पाने काढून टाकणे व ती नष्ट करणे यामुळे पानांवरील टिपक्यांची तीव्रता कमी होईल.
५. कॉपर ऑक्सीक्लोराईड किंवा २ ते २.५ ग्राम वेटेबल सल्फर + १ ते १.५ ग्राम बाविस्टीन प्रति लीटर ची फवारणी बुरशीच्या टिपक्यांच्या नियंत्रणासाठी करावी. बॅक्टेरियल लीफ ब्लाईट च्या नियंत्रणासाठी किंवा २ ते २.५ ग्राम कॉपर ऑक्सीक्लोराईड + ०.१ ग्राम बाविस्टीन + ०.१ ग्राम स्ट्रेप्टोसायक्लिन ची फवारणी करावी.
६. बुरशी व बॅक्टेरियल रोगाच्या संमिश्र प्रादुर्भावांचे नियंत्रण २ ते २.५ ग्राम कॉपर ऑक्सीक्लोराईड + १.५ ग्राम बाविस्टीन + ०.१ ग्राम स्ट्रेप्टोसायक्लिन प्रति लीटर च्या फवारणीने होऊ शकते.
७. रोगाची प्रथमिक लक्षण दिसताच फवारणी सुरु करावी व १५-२० दिवसांच्या अंतराने २-३ वेळा करावी.

कपाशी पीकावरील मर रोगाचे व्यवस्थापन : हलक्या व मध्यम प्रकारच्या जमीनीमध्ये पाण्याच्या ताणावपूर्ण परिस्थितीमध्ये ह्या रोगाची लक्षणे अधिक असते. फ्युझेरियम ऑक्सीस्पोरम, रायझोक्टानिया सोलानी व रायझोक्टानिया बॅटाटीकोला हे प्रमुख जैविक घटक आहेत. जमीनीमध्ये पाणी साचल्यामुळे मर रोग आढळुन आल्यास तात्काळ पाण्याचा निचरा करावा व आंतरप्रवाही बुरशीनाशकाचा वापर जमीनमध्ये करावा.

मर रोग पीकाच्या वाढीच्या कोणत्याही अवस्थेत येवू शकते, मोठ्या झाडांवर फुले येण्याच्या किंवा बोंडे धरण्याच्या वेळी ही लक्षणे ठळकपणे दिसुन येतात लागण झालेली झाडे निस्तेज मल्लू दिसतात व पाने रंगाने फिकट हिरवी पिवळसर होता व हळुहळू झाड वाळते. पायापासुन वरच्या दिशेने खोडाचा रंग काही प्रमाणात कमी होणे, वाहीन्या किंवा शिरांचा रंग उडणे आणि मुळे टोकाकडुन सडणे ह्या गोष्टी झाडे मल्लू पडण्याच्या अवस्थेमध्ये आढळून येतात. ह्या रोगाच्या शेवटच्या अवस्थेत खोडापासुन वर रंग थोड्याप्रमाणात बदलतो. खोडाच्या आतील वाहिन्यांचा रंग फिकट होतो व तसेच मुळे सडतात.

व्यवस्थापन :

१. हलक्या मातीत जर पीक घेतले असेल तर वेळेवर पाणीपुरवठा केल्यास पीक वाळुन जाण्यापासुन वाचविता येईल.
२. ज्या शेतांना मर रोग येण्याचा पूर्व इतिहास आहे त्या शेतात कापसाचे पीक घेणे टाळावे.
३. शेणखत देण्यावर भर द्यावा.
४. पीक वाढीच्या अवस्थेत नायट्रोफॉस्फर ३ ग्राम /लीटर दराने फवारावे व फुले येण्याच्या वेळी नायट्रोफस्फर ३ ग्राम /लीटर + प्लॅनोफिक्स ०.३ मि.लि. /लीटर दराने फवारावे.

प्रौढ झाडांवरील मर रोगाचे नियंत्रण :

१. पेरणीनंतर ५०-६० दिवसांनी बॅक्टेरियल (कार्बेनडाइमिड) + कॉन्टाफ (हेक्सकोनॅझोल) किंवा शीथमार (व्हॅलिडामाइसिन) ३ ग्राम /लीटर (०.५-१ लि. /झाड) या दराने झाडाच्या बुडाशी टाकावे.
२. मर रोगाची लक्षणे दिसुन येताच ताबडतोब पाण्याचा निचरा करावा.

वेचणी : प्रचलित वेचणी पध्दतीने बोलगार्ड २ ची वेचणी करावी.

तळटीप : ह्या पत्रकामधील माहिती ही विविध प्रकाशनाच्या आधारे दिली आहे. पीकांचे उत्पादन हे जमिनीचा प्रकार, हवामान, पीक व्यवस्थापन, रोग व किटकांचा प्रादुर्भाव इत्यादी बाबींवर अवलंबुन असते. पीक व्यवस्थापन हे आमच्या नियंत्रणाबाहेर आहे म्हणून शेतकरी ह्या पुर्णतः पीक उत्पादनास जबाबदार असेल. तथापी शेतक-यांना भरपूर उत्पादनासाठी पेरणी योग्य वेळी व योग्य पीक व्यवस्थापन करण्याची सुचना देण्यात येते. ह्या सर्वोपरी कुठल्याही पीक नुकसानी करीता कंपनी जबाबदार राहणार नाही.

	विदर्भ	मराठवाडा	पश्चिम महाराष्ट्र
बाव	तपशील	तपशील	तपशील
पिकाच्या वाणास योग्य कृषि हवामान विभाग	साधारणतः ६० ते ७५ सें.मि. पाऊस व कमीत कमी १५ अंश सें. तापमानात पीक चांगले उगवते आणि पीक चांगले येते. पीकाच्या जोमदार वाढीसाठी २१ ते २७ अंश सें. व फुलपाती, फलधारणायासाठी तापमान २७ ते ३० अंश सें. असावे.	कृषि विद्यापीठ यांच्या माहिती प्रमाणे नियोजन करावे.	पीक उगवणीस १८ ते २० अंश सें. आणि पीकाच्या जोमदार वाढीस २७ ते ३० अंश सें. व फुलपाती, फलधारणायासाठी १५ ते ३५ अंश सें. तापमान असावे. आद्रता ७५ पेक्षा कमी लागते.
जमीनीची निवड व जमिनीची मशागत	मध्यम ते भारी, पाण्याचा निचरा होणारी, ६ ते ८.५ सामुची जमीन निवडावी. प्रति वर्षी (बागायतिस) २० ते २५ गाड्या चांगले शेणखत व १ नांगरट आणि कोरडवाहुस १२ ते १५ गाड्या चांगले शेणखत व तीन वर्षांतून एक नांगरट, वखरपाळ्या कराव्या.	कोरडवाहुस : मध्यम ते भारी खोल आणि बागायतिस मध्यम ते खोल पाण्याचा निचरा होणारी जमीन निवडावी. १ खोल नांगरट व २ ते ३ वखराचा पाळ्या कराव्या.	मध्यमकाळी, पाण्याचा निचरा होणारी व ६ ते ८.५ सामुची जमीन निवडावी. व २० ते २५ गाड्या शेणखत/हे., १ नांगरट व २ ते ३ वखराचा पाळ्या कराव्या.
बीज प्रक्रिया- वेळ/ रासायनिक औषधे	थायरम २ ग्रॅ.+इमिडाक्लोप्राइड ९ मि.ली./ किलो बीयाण्यास.	थायरम २ ग्रॅ.+इमिडाक्लोप्राइड ९ मि.ली./ किलो बीयाण्यास.	थायरम २ ग्रॅ.+इमिडाक्लोप्राइड ९ मि.ली./ किलो बीयाण्यास.
पेरणीची वेळ	बागायतिस : २० ते ३० मे, कोरडवाहुस १५ ते ३० जून, सुमारे ७५ ते १०० मी.मी. पाऊस झाल्यास ताबडतोब पेरणी करावी.	बागायतिस : मे चा शेवटचा आठवडा ते ७ जून. कोरडवाहुस : योग्य पाऊस झाल्यावर त्वरीत पेरणी करावी (७ जूलै पर्यंत).	जून चा पहिला पंधरावाडा
पेरणीकरिता लागणारे विद्येणे - पेरणीची पध्दत - (दोन ओळीतील व दोन रोंपांमध्ये अंतर ठेऊन/ पेरणी)	विद्येणे बागायतिस : २ ते २.५ कि./हे., पेरणीचे अंतर १२०×९० सें.मी. व सरीवरंबा पध्दत वापरावी कोरडवाहुसाठी ३.५ ते ४ कि./हे., ९०×६० सें.मी. वर टोकुन पेरणी करावी.	विद्येणे बागायतिस : संकरीत वाण - २.५ ते ३ कि./हे. व कोरडवाहुस ३ ते ४ कि./हे. आणि पेरणीचे अंतर (भारी जमीनीस) ९०×६० सें.मी. व मध्यम जमीनीस ८०×६० सें.मी.	विद्येणे २.५ ते ३ कि./हे., पेरणीचे अंतर मध्यम प्रकारचा जमीनीस ८०×६० सें.मी. व काळ्या जमीनीस ८०×८० सें.मी.
रासायनिक खत - मात्रा व खत देण्याचा कालावधी व वेळ	बागायतिस : ४०:६०:६० कि./हे., ४० कि./हे. नत्र (३० दिवस), ४० कि./हे. नत्र (६० दिवस) व कोरडवाहुस : ३०:३०:३० कि./हे., ३० कि./हे. नत्र (३० दिवसांनी), २% युरिया पीक फुलावर असतांना, २% डीएपी बॉडे भरण्याच्या अवस्थेत फवारी केल्यास १३.६% कृषी विद्यापीठाच्या माहितीनुसार उत्पन्न वाढते.	पेरतांना बागायतिस : ३०:७५:७५ कि./हे., आणि ६० कि./हे. नत्र पेरणीनंतर (३० दिवस) व ६० कि./हे. नत्र (६० दिवस). पेरतांना कोरडवाहुस : ६०:६०:६० कि./हे. आणि ६० कि./हे. नत्र पेरणीनंतर (४५ दिवस)	पेरणीच्यावेळी २५:६५:६५ कि./हे., आणि ५० कि./हे. नत्र पेरणीनंतर (३० दिवस) व ५० कि./हे. नत्र (६० दिवसांनी).
तण नियंत्रण - रासायनिक औषध - मात्रा व वेळ	अंतर मशागत, निंदणी, डवरनी करुन पीक तणविरहित ठेवावे (कृषि विद्यापीठ यांच्या माहिती प्रमाणे नियोजन करावे).	पेंडीमिथॅलिन २.५ कि./हे., किंवा ड्युरॉन ६२५ ग्रॅ./हे. +१००० ली. पाण्यातून (पेरणीनंतर व उगवण्यापूर्वी) फवारावे.	पेंडीमिथॅलिन (स्टम्प) किंवा फ्ल्युक्लोरॅलीन (बासालीन) ०.७५ ते १ कि./हे.+ ५०० ली. पाण्यातून व ड्युरॉन १ कि./हे.+ ५०० ली. पाण्यातून फवारावे.
रोग व किड नियंत्रण - रासायनिक औषध - मात्रा व वेळ	कृषि विद्यापीठ यांच्या माहिती प्रमाणे नियोजन करावे.	कृषि विद्यापीठ यांच्या माहिती प्रमाणे नियोजन करावे.	कृषि विद्यापीठ यांच्या माहिती प्रमाणे नियोजन करावे.
पाणी देण्याचे वेळापत्रक	पीक फुलावर व बोंडे भरण्याची अवस्था असतांना (१० ते १२ दिवसांच्या अंतराने) २ ते ३ पाणी द्यावे. बोंडे फुटणे सुरु असतांना पाणी देऊ नये.	(गरजे प्रमाणे) पीक फुलावर, कळ्यात असतांना, बोंडे भरणे या अवस्थेत ४ ते ५ पाणी द्यावे.	कोरडवाहुस : पेरणी नंतर पाते अवस्था (३० ते ४० दिवस), बोंडधरणे (६० दिवस) व ९० ते १०० दिवसांनी परीपक्व होणे.
पिक काढणीचा तपशील	कापसाची बोंडे चांगली फुटल्यावर चांगला कापुस, पिवळसर, किडका, कवडीयुक्त, भिजलेला, कापूस वेगळा अश्या वेचण्या कराव्यात. पालापाचुळा चिकटू देऊ नये.	कापसाची बोंडे चांगली फुटल्यावर चांगला कापुस, पिवळसर, किडका, कवडीयुक्त, भिजलेला, कापूस वेगळा अश्या वेचण्या कराव्यात. पालापाचुळा चिकटू देऊ नये.	३० ते ३५% कापसाची बोंडे फुटल्यावर पहिली वेचणी व त्यानंतर साधारणतः १५ ते २० दिवसांच्या अंतराने वेचण्या कराव्या.
वाणाचे गुणवत्ता विषयक गुणधर्म	<ul style="list-style-type: none"> • मोठी बोंडे, लवकर येणारे संकरीत वाण • कमी अंतर ठेवून लावण्यास योग्य वाण 	<ul style="list-style-type: none"> • मोठी बोंडे, लवकर येणारे संकरीत वाण • कमी अंतर ठेवून लावण्यास योग्य वाण 	<ul style="list-style-type: none"> • मोठी बोंडे, लवकर येणारे संकरीत वाण • कमी अंतर ठेवून लावण्यास योग्य वाण
*अपेक्षित उत्पन्न	२० ते २२ क्विंटल/ हेक्टर	२० ते २२ क्विंटल/ हेक्टर	२० ते २२ क्विंटल/ हेक्टर

स्टेवर्डशिप गाईडन्स :

कपूस पीकांतील वाणसंबंधी सुचविलेले मार्गदर्शक तत्वे तसेच पीक व्यवस्थापनासंबंधी केंद्रीय तसेच राज्यातील संस्था यांनी प्रसारित केलेल्या मार्गदर्शक उपाययोजनांची अवलंबजावणी ही कापसातील बोलगार्ड २ या तंत्रज्ञानाच्या प्रभावी कार्यक्षमतेसाठी अतिशय महत्वाची आहे. उत्पादन तंत्रातील वाणासंबंधी सुचविलेल्या मार्गदर्शक उपाययोजनांची वक्तशिर अवलंबजावणी न केल्यास बोलगार्ड २ हे कीड प्रतीकारक तंत्रज्ञान प्रभावी ठरत नाही. सद्य परिस्थितीत बोंड अळीचा वाढता प्रादुर्भाव तसेच शेंदरी बोंड अळी बोलगार्ड २ या तंत्रज्ञानाला दर्शवित असलेली प्रतिकार क्षमता ही वर उल्लेखित मार्गदर्शक उपाययोजनांची अंमलबजावणी न केल्यामुळे होत असुन तसेच आर्थिक नुकसानीच्या पातळीवर आधारीत पीक कीड नियंत्रणाच्या उपाययोजना वापरण्यासंबंधीच्या निर्वाणीचा ईशारा देत असुन कीड नियंत्रणासाठी हा ईशाराच अतिशय मोलाचा आहे. वरील उल्लेखिलेल्या मार्गदर्शक सुचनांचे पालन न केल्यामुळे होणा-या नुकसानीस ह्या तंत्रज्ञानाचा परवानाधारक जबाबदार राहणार नाही, तसेच वाणाच्या जनुकिय कार्यक्षमतेसही परवानाधारक जबाबदार राहणार नाही.

*अपेक्षित उत्पन्न हे योग्य हवामान व कृषि विद्यापिठाने दिलेल्या माहितीचा अवलंबन केल्यास येते. कृषि विद्यापिठ/ प्रादेशिक कृषि संशोधन केंद्र/ कृषि विज्ञान केंद्र यांनी नमुद केलेल्या मशागतीच्या पद्धतीचा वापर करावा. संदर्भाय श्रोत: कृषि विद्यापिठाचे दैनंदिनीतुन.

kaveri seeds®

कावेरी सीड कंपनी लिमिटेड